

Розділ Х

НЕКРОПОЛІСТИЧНІ ПАМ'ЯТКИ

УДК 94(477.73)«18»:351.776+351.853

ГУБСЬКА Т.М.

Військовий цвинтар Миколаєва: поховання учасників Першої світової війни

У статті розглядаються питання вивчення та збереження поховань учасників I Світової війни. На старому християнському цвинтарі м. Миколаєва в 1915 р. було відведено землю для поховань воїнів. За період з 1914 до 1918 р. до міста з фронту доправили близько 100 загиблих, яких відспівували у церквах і ховали на цвинтарі. Серед загиблих – люди молодого віку від 20 до 45 років, які мали звання від нижчих чинів до полковника. Деякі з них помирали від ран у військових шпиталях, більшість приймали смерть в бойових діях. Серед юнаків багато синів заможних миколаївців купецького звання – Л. Бартенєв, К. Сібер, С. фон Ессен, А. Шарлаїмов.

Більшість із них навчалися в Олександрівській чоловічій гімназії, або в Олександрівському реальному училищі та продовжували навчання в вищих навчальних закладах Одеси, Києва, Москви і Санкт-Петербурга. Серед загиблих є викладачі – Л. Паєвський, діти відомих у місті військових – П. Зубов, С. Григоренко, Е. Мязговський. Вивчення та збереження могил загиблих воїнів надає реальну можливість проводити дослідження з точки зору просопографічної науки.

Ключові слова: цвинтар, I Світова війна, поховання, охорона могил, просопографічний аспект.

Старий християнський цвинтар м. Миколаєва виник приблизно водночас із початком будівництва верфі та житлових приміщень. На картах 1790-х років територія для поховань вже означена [9, с. 154]. З часом виникають цвинтарі за національно-релігійними розподілами: до 1917 р. в місті, крім вищезгаданого цвинтаря, виникають єврейське, караїмське, татарське кладовища, а впритул до християнського існувало окреме старообрядницьке [9, с. 155]. На християнському ховали людей православної, римо-католицької та євангелічно-лютеранської віри. В 1806 р. заклали, а в 1808 р. освятили церкву на честь

Всіх Святих, яка збереглася до наших днів і відома в місті, як єдина церковна споруда, в якій служба Божа не переривалася жодного дня. Поховання перших мешканців міста й досі залишаються невідомими, а серед них – професори в галузі натуральної історії М.І. Афонін (1736–1810) та М.Г. Ліванов (1751–1800); брат і батько В.І. Даля – І.Х. Даль (1764–1821) і К.І. Даль (1803–1828); письменник П.М. Захар'їн (1744–1799) тощо. Збереглися поховання 1808 р. (грецький архімандрит З. Петропуло), 1812 р. (генерал-майор С.Т. Плетеньов), 1834 р. (статський радник П.Г. Богданович). Є сектори учасників Кримської війни 1853–1856 років та II Світової війни. Серед інших – каплиці над могилами родин Аркасів і Каразіних.

Окрему ділянку на цвинтарі займають поховання воїнів I Світової війни [5, с. 186]. Серед них більшість не є миколаївцями, але їх останнім притулком стала земля цього міста. Завдяки некрологам у місцевій пресі, архівним даним і повідомленням газет часу війни вдалося нарахувати близько 80 прізвищ тих, кого поховали в Миколаєві впродовж 1914–1918 років.

На початку січня 1915 р. міністр внутрішніх справ М.О. Маклаков у листі на ім'я Миколаївського градоначальника О.І. Мязговського повідомляв: «Александровский комитет раненых полагал бы желательным, чтобы умершие в больницах и лазаретах воины были похоронены в городах лишь на определенном кладбище и в одном месте, с сооружением здесь часовен, крестов и памятников, дабы такие братские кладбища, обсаженные впоследствии деревьями и обнесенные решетками, служили напоминанием о жертвах великой Европейской войны» [6, с. 193]. Піклувальник міського цвинтаря О.М. Матвеев передав побажання Олександрівського комітету поранених до міської управи, в якій посадові особи порадили розташувати братський цвинтар біля південної стіни цвинтаря на площі 300х300 сажнів (1 саж. = 2,13 м).

Місцева преса постійно інформувала громадян міста про хід справ у вирішенні цього питання. Так, 23 січня 1915 р. відбулося засідання міської управи, на яку запросили О.М. Матвеева та командира 45-го запасного батальйону полковника С.М. Азарова. Рівно за тиждень, 30 січня, у місцевій пресі було надруковано статтю «Поховання героїв», у якій були такі рядки: «В конце прошлого года в городское управление начали поступать ходатайства родственников воинов, погибших на поле брани, о принятии расходов по погребению их на счет городского управления». Останнє задовольнило ці прохання. Потрібні кошти було вирішено використовувати із загальних сум, призначених для військових потреб. Тому 24 лютого 1915 р. без зайвих обговорень прохання були прийняті міською думою під головуванням міського голови М.П. Леонтовича [10, с. 3].

У подальшому планувалося встановити на братському цвинтарі каплицю на честь Св. Георгія, але події революційних часів скасували цей добрий намір.

На сьогодні збереглися пам'ятники з прізвищами над могилами 21 воїна, з них одне поховання парне (брати Прокоф'єви). У середині 1990-х років зник пам'ятник над могилою братів Генсіоровських, залишився лише п'єдестал. Ще шість могил втратили пам'ятники. Взагалі за радянський час військовий сектор перекрили похованнями 50-60-х років ХХ ст. Це призвело до масового знищення місць поховань учасників I Світової війни.

Процес поховання загиблих проходив за однією схемою: тіло в цинковій труні привозили до залізничного вокзалу або до каботажної пристані. У супроводі рідних, близьких, друзів труну привозили до тієї чи іншої церкви, відспівували, потім везли на цвинтар, де й ховали після заупокійних служб біля могили. Більшість поховань здійснено в ряд, їх можна простежити за часом; є загиблі, яких ховали у родових склепах (М. Шмельов, І. Станченков, С. Григоренко, П. Зубов, Л. Бартенев). Місцева преса повідомляла про час проведення поминальних служб на могилах на 9-й та 40-й дні, на річні дати з дня смерті.

Особливо урочисто проходило поховання двох воїнів, які загинули 5 листопада 1914 р. від одного снаряда на кораблі «Св. Євстафій» – лейтенанта Євгена Мязговського та мічмана Сергія Григоренка. Перший був сином військового губернатора м. Миколаєва О.І. Мязговського, другий – сином капітана I рангу, героя Кримської війни А.К. Григоренка. Тіла небіжчиків доправили до Миколаєва після відспівування у Володимирському соборі Севастополя. В рідне місто мертві герої прибули 12 листопада. Величезна кількість людей зустрічала їх на вокзалі; на кожній труні, яку виносили з вагона, покоївся Андріївський стяг, офіцерські кортики та трикутні головні убори. Відспівували їх представники Адміралтейського собору на чолі з настоятелем-протоієреєм Д.М. Твердим. Після короткої заупокійної літії катафалки вирушили до самого собору через центр міста. На чолі процесії несли міський прапор, окремий катафалк заповнили вінки з георгіївськими стрічками. Коротка літія відбулася біля Грецької церкви, після чого процесія попрямувала до собору, де з особливою урочистістю проводиться заупокійна служба. Лише о 3-й годині після опівдня натовп підійшов до воріт цвинтаря, де після надгробних промов і молитов тіла закопали. Такі поховання були притаманні лише військовим високопосадовцям або родичам відомих громадян [11, с. 3].

Загалом, будь-яке поховання заслуговує на увагу й охорону, оскільки, крім суто санітарного аспекту, існує ще й поняття про значення особистості в соці-

альному вимірі. Знищення цвинтарів різних епох відбирає у людства частину його історії, при цьому не є важливим, яке місце в житті займала людина за своє життя. Некрополістика та просопографія не є поодинокими в науковому забутті: генеалогія, епіграфіка, біографістика – все ще мають статус допоміжних історичних дисциплін. А як свідчить досвід вивчення некрополів, поєднання усіх цих наук (хоч поки й допоміжних) відкриває можливість реконструювати епоху через людське життя. А для цього, перш за все, треба якомога більше звертати увагу на створення історико-культурних заповідників, які надають захист та охорону і померлим, і пам'ятникам над їхніми могилами.

Історик у змозі воскресити людину через переосмислення її життя на тлі тієї чи іншої епохи. Теорією воскресіння людини в світовому масштабі займалися свого часу видатні філософи, такі як М. Федоров [13, с. 131], Ав. Августин [1, с. 96], наші сучасники [8, с. 78]. Але, враховуючи практичний характер даного дослідження, згадаємо українського вченого-біографіста В.С. Чижка, який свого часу постійно нагадував про масштабність і неповторність тієї чи іншої історичної постаті в контексті культурного розвитку своєї країни чи всесвіту [2; 14, с. 12].

Перелік військових, загиблих під час I Світової війни, похованих на території військового цвинтаря м. Миколаїв

Абрамов Петро Петрович. Прапорщик. Загинув у бою 02.02.1915 р. У супроводі матері тіло привезено 31.03.1915 р. Відспівували у полковій церкві. Надгробок не зберігся.

Абрамов Петро Петрович. Підпоручик. Загинув у квітні 1915 р. Надгробок не зберігся.

Алексєєв Костянтин Костянтинович. Прапорщик 45-го запасного батальйона. Загинув 16.03.1915 р. Надгробок зберігся. На білому мarmorі напис: «Убит в Карпатских горах при атаке высот у деревни Раббе. Воин благочестивый честью и кровью венчанный» (див. фото 1).

Афанасьєв Олексій Семенович. Поручик. Загинув у жовтні 1914 р. Про його смерть у некролозі повідомила його наречена. Відспівували в Грецькій церкві. Надгробок не зберігся.

Бартенєв Леонід Іванович. Ротмістр. Помер від ран, отриманих під час військових дій у Карпатах. Син відомого в Миколаєві громадського діяча І.Ф. Бартенєва. Після першого поранення мав змогу не воювати, але повернувся на фронт. Відспівували в Адміралтейському соборі 12.03.1915 р. Надгробок не зберігся.

Бош Олександр Вільгельмович. Прапорщик. Загинув у бою 23.08.1916 р. За місяць його відспівали в римо-католицькому соборі й поховали. Надгробок не зберігся.

Брильц Матвій Матвійович. Поручик. Загинув у бою 25.06.1916 р. Відспівували в римо-католицькому соборі та поховали 27.07.1915 р. Надгробок не зберігся.

Васильєв Володимир Костянтинович. Прапорщик. До призову – помічник бухгалтера Миколаївського відділення Держбанку. Загинув у червні 1916 р. Надгробок не зберігся.

Волков Василь Григорович. Штабс-капітан артилерії. Загинув у бою в жовтні 1915 р. Похований у сімейному склепі. Надгробок зберігся. Напис на пам'ятнику: «Здесь покоится незабвенный сын, брат и товарищ-однополчанин штабс-капитан Волков. Убит у м. Олыка Вольнской губернии 21 октября 1915 года на 27-м году жизни».

Вікторський Костянтин Андрійович. Поручик. Загинув у бою 12.10.1915 р. Відспівували та ховали 16.12.1915 р. Надгробок не зберігся.

Гайдебуров Борис Прович. Штабс-капітан. Загинув у бою 23.06.1917 р. при наступі військ під Тернополем. Похований 08.07.1917 р. Надгробок зберігся.

Галка Лев Кирилович. Поручик. Загинув 15.05.1915 р. Надгробок не зберігся.

Генсіоровський Степан Тарасович. Штабс-капітан. Загинув у березні 1915 р. Надгробок не зберігся.

Генсіоровський Михайло Тарасович. Підполковник. Загинув у вересні 1916 р. Надгробок зберігся.

Гріднєв Василь Якович. Штабс-капітан. Загинув 28.08.1915 р. Надгробок не зберігся. Напис на пам'ятнику: «Командир 9-й роти 417-го Луганского полка, павший в бою под Луцком у деревни Жуковка 28 августа 1915 года на 55-м году жизни» (див. фото 2).

Грідчин Афанасій Пилипович. Прапорщик. Загинув у жовтні 1915 р. Надгробок не зберігся.

Данілов Мефодій. Нижній чин флоту. Загинув при виконанні військового обов'язку разом із Романом Єрмоленком. Похований 07.09.1916 р. у спільній могилі з Р. Єрмоленком. Надгробок не зберігся.

Деменков Сергій Миколайович. Поручик. Загинув 08.08.1915 р. Надгробок не зберігся.

Денісов Петро Семенович. Капітан. Загинув у бою. Похований 17.04.1915 р. Надгробок не зберігся.

Денісчук Микола Іванович. Підпоручик. Загинув у бою 04.10.1914 р. Похований біля ст. Надиби. Перепохований у м. Миколаїв 15.11.1914 р. Надгробок зберігся. Напис на пам'ятнику: «Поручик 58го пехотного Прагского полка. Убит в бою под Фельштин (Галиция) 4го октября 1914 года. Извлечен из могилы при станции Надыбы 7.11.1914» (див. фото 3).

Дісський Михайло Захарович. Поручик. Загинув 29 травня 1916 р. на австрійському фронті під час Брусиловського наступу на 23-му році життя. Закінчив реальне училище в Миколаєві та військове – в Одесі. Мав нагороди: ордену Св. Анни та Св. Володимира, був представлений до золотої георгіївської зброї. Надгробок не зберігся.

Ермоленко Роман. Нижній чин флоту. Загинув разом із Мефодієм Даниловим. Похований 07.09.1916 р. у спільній могилі з М. Даниловим. Надгробок зберігся.

Жевахов Григорій Костянтинович. Загинув у бою 18.12.1915 р. Надгробок не зберігся.

Залеський Людвиг Михайлович. Поручик. Загинув 16.11.1914 р. Відспівували в римсько-католицькому костьолі Миколаєва. Надгробок не зберігся.

Зубов Павло Гнатович. Штабс-капітан. Перший миколаєвець, який загинув на фронті. Похований 09.10.1914 р. в сімейному склепі. Надгробок зберігся. Напис на пам'ятнику: «Священник Игнатий Иванович Зубов и сын его, Павел, штабс-капитан роты его величества 16 Стрелкового императора Александра III полка. Убит 12 августа 1914 года в сражении с австрийцами при с. Бергники».

Іванов Віктор Павлович. Надгробок зберігся. Напис на пам'ятнику: «Командир 3й роты 237го Грайворонского полка. Убит 19 мая 1915 года, 24 лет» (див. фото 4).

Каминський Олексій Тимофійович. Підпоручик. Похований 15.01.1915 р. після відспівування в Новокупецькій церкві. Надгробок зберігся. Напис на пам'ятнику: «Убит в штыковом бою 17 декабря 1914 года на 24м году жизни» (див. фото 5).

Карандєєв Микола Федорович. Капітан Генерального штабу, начальник та ад'ютант штабу. Помер від ран, отриманих у бою. Відспівували та поховали його у жовтні 1915 р. Надгробок не зберігся.

Кашура Павло Федорович. Загинув 03.07.1916 р. на 21-му році життя під час бою на Луцькому напрямі у с. Пустомити-Садово. Надгробок не зберігся.

Квятковський Микола Якович. Прапорщик. Загинув у бою 28.07.1916 р. Вихованець Миколаївського комерційного училища, студент Московського комерційного інституту. Був відсторонений від призову, але за власним бажанням пішов воювати. Надгробок не зберігся.

Козик Йосип Адольфович. Капітан. Загинув у окопах влітку 1915 р. Тіло привезли до Миколаєва 27.08.1915 р., відспівали в римсько-католицькому костьолі та поховали. Надгробок не зберігся.

Корольков Валентин Михайлович. Штабс-капітан. Загинув у бою 13.11.1914 р. Надгробок не зберігся.

Ласевич Гнат Венедиктович. Підпрапорщик. Загинув у бою. Відспівували в полковій церкві 16.12.1914 р. Надгробок не зберігся.

Лебедев Володимир Микитович. Капітан. Поховали 07.10.1915 р. Надгробок зберігся.

Лебедев Дмитро Федорович. Надгробок не зберігся. На пам'ятнику частково зберігся напис: «Здесь покоится прах дорого сына и брата Дмитрия Федоровича Лебедева, погибшего в бою <...> 1918 года». *Можна вважати Д.Ф. Лебедева останнім з миколаївців, що загинули у тій війні.*

Малиновський Георгій Васильович. Підпоручик. Загинув у грудні 1914 р. Відспівували в Адміралтейському соборі. Надгробок не зберігся.

Натензон Костянтин Григорович. Ротмістр. Загинув у березні 1915 р. Надгробок не зберігся.

Онуфрієв Василь Володимирович. Підпоручик. Похований у родинному склепі. Надгробок зберігся. Напис на пам'ятнику: «Подпоручик ударного батальона. Убит в бою при взятии д. Луковицы 27 июля 1917 года на 21-м году жизни. Спи спокойно, юный герой» (фото 6).

Пасвський Людвіг Казимирович. Підпоручик. Загинув у бою 05.10.1915 р. До війни – викладач гімнастики та військового строю в Миколаївському учительському інституті. Відспівували в римсько-католицькому костьолі. Похований у родинному склепі. Надгробок не зберігся (фото 12).

Перепеліцин Євген Миколайович. Полковник. Учасник російсько-японської війни. Помер від ран 12.02.1916 р. Був командувачем 3-го батальйону 58-го піхотного Празького полку. Надгробок зберігся.

Попандопуло Іван Христофорович. Капітан. Служив у 58 піхотному Празькому полку, командуючи 13-ю ротою, був господарем офіцерського зібрання м. Миколаєва. Надгробок не зберігся (фото 9).

Прокоф'єв Михайло Антонович. Штабс-капітан. Загинув 17.01.1915 р. Відспівували в Адміралтейському соборі м. Миколаєва. Надгробок не зберігся (фото 7).

Прокоф'єв Олександр Костянтинович. Підпоручик. Посмертно нагороджений орденом Св. Станіслава 3-го ступеня з мечами та бантом. Похований в одному склепі з братом Л.К. Прокоф'євим. Надгробок зберігся. Напис на пам'ятнику: «Умер от ран 6 ноября 1914 года в Галиции у деревни Родошице».

Прокоф'єв Леонід Костянтинович. Поручик. Похований в одному склепі з братом О.К. Прокоф'євим. Надгробок зберігся. Напис на

пам'ятнику: «Убит в бою 1 марта 1915 года на германском фронте у деревни Едорожнец».

Рагозин Григорій Павлович. Штабс-капітан. Загинув у бою 07.04.1915 р. Надгробок не зберігся (фото 10).

Сердюк Петро Якович. Прапорщик 55-го Подільського полку. Надгробок зберігся. Напис на пам'ятнику: «Пал в бою в Карпатах 19 марта 1915 года 24-х лет. Зачем, дорогой, нас разлучили с тобой?» Випускник Миколаївського середньо-механічного училища та Київського комерційного інституту (фото 8).

Сібер Костянтин Вільгельмович. Прапорщик бомбометальної команди 41-го Селенгінського полку. Загинув у віці 22-х років у с. Баламутівка 22.05.1916 р. Надгробок не зберігся.

Сорокін Олександр Сидорович. Ротмістр. Помер від ран 08.04.1915 р. Надгробок не зберігся.

Станкевич Карл Львович. Капітан. Помер від ран 16.12.1914 р. Відспівували в римсько-католицькому костьолі. Надгробок не зберігся.

Станченков Іван Васильович. Помер від ран 21.10.1914 р. «Жертва війни» (з епітафії). Похований у сімейному склепі Шарлаїмових. Надгробок зберігся.

Стебихов Микола Леонтійович. Поручик. Геройськи загинув у бою 04.10.1914 р. Відспівували в Сімено-Агріпінинській і полковій церквах. Надгробок не зберігся.

Текучев Михайло Хрисанович. Надгробок зберігся. Напис на пам'ятнику: «Хорунжий 7го Донского Казачьего полка. Убит в Буковине 30 марта 1916 года на 26м году».

Ушаков Андрій Олександрович. Поручик. Загинув у бою 02.12.1916 р. Надгробок не зберігся.

Федоров Олександр Миколайович. Підпоручик. Загинув 25.02.1915 р. Його тіло прибуло потягом із Варшави тільки 10.04.1915 р. і після відспівування в полковій церкві було поховано. Надгробок не зберігся.

Хаскін Валентин Іванович. Підпоручик. Загинув 25.05.1916 р. Надгробок не зберігся.

Хіміч Микола Іванович. Прапорщик 16-го стрілецького Імператора Олександра III полка. Загинув у бою 21.11.1916 р. Надгробок зберігся.

Христенко Олексій Васильович. Підпоручик артилерії. Загинув у бою 27.08.1914 р. Тіло поховали лише 22.11.1914 р. Надгробок не зберігся.

Черепанов Микола Володимирович. Штабс-капітан. Загинув 12.09.1915 р. Відспівували в Касперівській церкві. Надгробок не зберігся (фото 13).

Шарлаїмов Андрій Петрович. Штабс-капітан. Загинув у бою. Тіло привезли до поховання 27.07.1917 р. Надгробок не зберігся.

Шмельов Михайло Михайлович. Капітан. Похований неподалік від церкви на цвинтарі. Надгробок зберігся. Напис на пам'ятнику: «Скончался от ран во Львове 29 сентября 1914 года».

Есмонт Віктор Миколайович. Капітан. Похований неподалік від церкви на цвинтарі. З напису на пам'ятнику: «Убит в штыковом бою 16 августа 1914 года». Військовий священик полкової церкви протоієрей Парфеній Холодтем в інтерв'ю журналістам засвідчив подвиг В.М. Есмонта: «Нашему полку до прибытия подкрепления удалось выдержать натиск 6-ти австрийских полков <...> В штыковом бою первым пал капитан Эсмонт, увлекши в атаку весь полк».

фон Ессен Сигизмунд Федорович. Підпоручик. Похований у Миколаєві у вересні 1915 р. Надгробок не зберігся.

Яковський Костянтин Михайлович. Підполковник. З місцевої преси: «Геройски пал с 22 на 23 февраля 1917 года на поле брани за честь и славу дорогой родины». Надгробок не зберігся.

Джерела та література

1. Исповедь Блаженного Авустина, епископа Гиппонского. – М., 1991. – 297 с.
2. Бугасва О.В. В.С.Чижко – учений-історик, біографіст, організатор науки // Українська біографістика. Збірник наукових праць. Вип. 3. – К., 2005. – С. 7–14.
3. Войцехівська І., Дмитрієнко М. Спеціальні історичні дисципліни: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К. : Либідь, 2008. – С. 384–390.
4. Гиндилис Н.Л. Просопография в науковедении // Метафизика и идеология в истории естествознания. – М. : Мысль, 1994. – С. 24–37.
5. Губская Т.Н. «Тела драгоценных сыновей...». Могилы участников I Мировой войны на Николаевском некрополе // Матеріали VIII Миколаївської обласної краєзнавчої конференції. – Миколаїв, 2010. – С. 186–189.
6. Губская Т.Н. Город мраморных ангелов (изд.2-е, дополненное). – Николаев, 2012. – 374 с.
7. Губская Т.Н. Военно-морская элита Николаева. – Николаев, 2012. – 56 с. – (Серия «Николаевский некрополь»).
8. Илизаров Б.И. Слово воскрешает... или прецедент Лазаря. – М. ; СПб. : Летний сад, 2012. – 400 с.
9. Крючков Ю.С. Град Святого Николая. – Николаев, 2010.
10. Николаевская газета. – 1915. – 24.02. – С. 3.
11. Николаевская газета. – 1914. – 13.11. – С. 3.
12. Пархоменко В.А. У войны забытое лицо... Малоизвестные страницы Первой мировой. – Николаев : ННУ им. В.А. Сухомлинского, 2011. – 180 с.
13. Федоров Н.Ф. Собр. соч. : в 4-х т. Т. 2. – М., 1969. – С. 432–436.
14. Чижко В.С. Біографічна традиція та наукова біографія в історії сучасної України. – К. : БМТ, 1996. – 240 с.

Губская Т.Н. Военное кладбище Николаева. могилы участников первой мировой войны

В статье рассматриваются вопросы изучения и охраны погребений участников I Мировой войны. На старом христианском кладбище г. Николаева в 1915 г. городская власть отвела землю для погребений военных. За период с 1914 по 1918 гг. в город с фронтов было привезено около 100 погибших, которых отпевали и хоронили на кладбище. Среди них – люди в возрасте от 20 до 45 лет, имевшие звания от нижних чинов до полковника. Некоторые умерли от ран в госпиталях, большинство погибало в боевых действиях. Среди юношей – много сыновей зажиточных николаевцев купеческого звания: Л. Бартенев, К. Сибер, С. Эссен, А. Шарлаимов. Большинство из них учились до войны в Александровской мужской гимназии или в Александровском реальном училище, а после продолжали учебу в высших учебных заведениях Одессы, Киева, Москвы и Санкт-Петербурга. Среди погибших есть преподаватель Л. Паевский, сын священника П. Зубов, сыновья участников Крымской войны С. Григоренко, сын вице-адмирала Е. Мязговский. Изучение и сохранение могил погибших дает реальную возможность проведения исследований в русле просопографической науки.

Ключевые слова: кладбище, I Мировая война, погребения, охрана могил, просопографический аспект.

Gubskaya T.M. Military cemetery of Nikolaev: burials participants World War I

In following article consider study and conservation of First World War participants burials. On the old Christians cemetery of Nikolayev city in 1915 were provided place for warrior's graves. The bodies of 100 soldiers and officers had been transported to the city from 1914 to 1918. All they were buried on the territory of old cemetery. The biggest parts of the dead were young man 20-45 years old. The graves of different ranks of char army and society are represented on old cemetery. That is why the funerary monuments on Nikolayev necropolis are wary important for prosopography study.

Key words: cemetery, World War I, burials, protection of graves, prosopographic aspect.

Надійшло до редакції: 21.04.2015 р.